

7. PRZYRODA – PARKI KRAJOBRAZOWE DOLNEGO ŚLĄSKA

Parki krajobrazowe obejmują obszary chronione ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju. Na terenie województwa dolnośląskiego zostało utworzonych 12 parków krajobrazowych.

Park Krajobrazowy „Dolina Baryczy”

Utworzony w roku 1996, ponadregionalny, leżący w dwóch województwach: dolnośląskim (70 040 ha) oraz wielkopolskim (17 000 ha) – całkowita powierzchnia wynosi 87 040 ha, nie posiada otuliny. Większość powierzchni Parku jest położona we wschodniej części mezoregionu – Obniżenia Milicko-Głogowskiego w środkowym biegu rzeki Baryczy.

W granicach Parku lasy zajmują w części dolnośląskiej 45%, w części wielkopolskiej 38,8% powierzchni. Przeważają lasy sosnowe, ale w okolicach Żmigrodu blisko 14% to podmokłe łągi i olsy, natomiast na południe od Milicza około 4% powierzchni zajmują lasy bukowe. Na całym obszarze wyróżniono 17 zbiorowisk leśnych: bory – chrobotkowy, suboceaniczny bór sosnowy świeży, trzęślicowy, mieszany; żyzną buczynę niżową, kwaśną buczynę niżową, kwaśną dąbrowę; grąd środkowo-europejski; łągi: olszowo-jesionowy, wiązowo-jesionowy, wierzbowo-topolowy, olszowy oraz ols porzeczkowy.

W Parku występują 42 gatunki roślin chronionych, w tym 28 objętych ochroną ścisłą. W wielu miejscach na stawach i doprowadzalnikach wody do nich często występuje grązel żółty, a także maleńka paproć wodna – salwinia pływająca. Grzybienie białe, popularnie (a nieprawidłowo) zwane „liliami wodnymi” rosną łąkowo tylko w dwóch miejscach. Tylko w parku we wsi Postolin są liczne stanowiska śnieżyczki przebiśnieg oraz śnieżycy wiosennej. Chroniona częściowo centuria pospolita stała się bardzo rzadka z powodu osuszania i zarastania wilgotnych łąk. Natomiast kocanki piaskowe są dziś dość liczne (zwiększająca się ilość suchych odłogów). Niezwykle rzadkie, zagrożone wymarciem na obszarze Dolnego Śląska, umieszczone w *Polskiej Czerwonej Księdze Roślin*, a występujące jeszcze na terenie Parku grzybieńczyk i lindernia mułowa są związane z siedliskami wodnymi i błotnymi.

W Parku stwierdzono 34 gatunki ryb, w tym chronione: koza złotawa, piskorz, różanka oraz śliz. Hodowane są karpie w odmianie karp lustrzeń, a także niewielkie ilości szczupaka, lina, amura białego, tołpygi białej i pstrej.

Występuje tu też 13 gatunków płazów: grzebiuszka ziemna, kumak nizinny; ropuchy – paskówka, szara i zielona; rzekotka drzewna; traszki – grzebieniasta i zwyczajna; żaby – moczarowa, jeziorkowa, wodna, śmieszka i trawna.

Napotkać możemy 5 gatunków gadów (chronione): jaszczurki – zwinka i żyworodna, padalca zwyczajnego, zaskrońca i żmiję zygzakowatą.

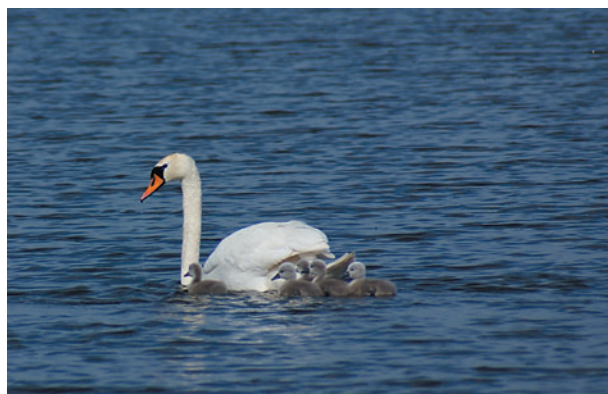
Stwierdzono 56 gatunków ssaków (w tym podlegających ochronie 29 gatunków: wszystkie owadożerne oraz wiewiórka pospolita, bóbr europejski, chomik europejski, popielica, orzesznica, wydra, gronostaj i łasica).

Największym zainteresowaniem cieszą się jednak ptaki. Stwierdzono ich tutaj 277 gatunków, w tym 169 lęgowych, z których większość cennych gatunków gniazduje w rezerwacie ornitologicznym „Stawy Milickie”. Na stawach regularnie wyprowadza swe łągi 60 gatunków ptaków wodno-błotnych, a wiele innych zatrzymuje się na przelotach wiosną i jesienią. Na dużych i płytkich stawach, w rozległych łąkach szuwarów gniazdują: gęgawa (300-600 par), bąk, drapieżny błotniak stawowy, a także perkoz rdzawoszyi, perkozek, wodnik, brzęczka, trzciniak i trzcinniczek. Na stawach z wyspami ziemnymi powstają duże kolonie lęgowe mew śmieszek (500-2500 gniazd), którym towarzyszą perkozy auszniki. Charakterystycznym gatunkiem mokradła śródlęśnych i okolic dużych stawów jest żuraw. W lasach na szczególną uwagę zasługują: dzięcioł czarny, lelek i siniak. W najstarszych drzewostanach gniaz-

Fot. 7.1. Park Krajobrazowy „Dolina Baryczy”
(fot. Piotr Śnigucki)

Fot. 7.2. Park Krajobrazowy „Dolina Baryczy”
(fot. Piotr Śnigucki)

duże ogółem kilkanaście par bociana czarnego i kilka par orla bielika. Do zagrożonych gatunków ptaków, które występują na opisywanym terenie, wymienionych w *Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt* należą: bąk, bączek, czapla purpurowa, świstun, rożeniec, hełmiatka, podgorzałka, kania czarna, kania ruda, bielik, orlik krzykliwy, zielonka, kulik wielki, rybitwa białowąsa, rybitwa białoskrzydła, podróżniczek i wąsatka.

Park Krajobrazowy „Dolina Bystrzycy”

Utworzony w roku 1998, powierzchnia 8 570 ha, brak otuliny. Park znajduje się na Nizinie Śląskiej – a dokładniej w jej części zwanej Równiną Wrocławską. Ośią Parku jest rzeka Bystrzyca, jeden z najważniejszych lewobrzeżnych dopływów Odry.

Najważniejszym walorem Doliny Bystrzycy jest sama forma dolinna, w nieznacznym stopniu przekształcona antropogenicznie. Dopiero wybudowanie zbiornika Mietków i wykonywane poniżej niego regulacje zagroziły w poważny sposób zasobom przyrodniczym, zwłaszcza fragmentom lasów łęgowych i grądowych występujących na tym terenie.

Park stanowi część Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych w Polsce. Korytarz ekologiczny Doliny Bystrzycy łączy stosunkowo dobrze zachowane tereny leśne w Sudetach z jednym z najlepiej wykształconych na terenie Polski korytarzem ekologicznym doliny Odry.

Fot. 7.3. Park Krajobrazowy „Dolina Bystrzycy”
(fot. Piotr Śnigucki)

Fot. 7.4. Park Krajobrazowy „Dolina Bystrzycy”
(fot. Piotr Śnigucki)

Na terenie Parku największą rolę odgrywają fitocenozy leśne, z których większość należy do klasy lasów o najwyższych walorach ekologicznych. Są to lasy występujące na żyznych i podmokłych siedliskach o stosunkowo bogatym runie leśnym. Głównymi gatunkami lasotwórczymi są: grab, jesion, lipa drobnolistna i dąb szypułkowy, rosnące zarówno w grądach, łęgach, jak i zbiorowiskach przejściowych. Do najcenniejszych zaliczono fitocenozy łęgu wiązowo-jesionowego oraz grądu.

Partie nieleśne zajmują przeważnie pola i łąki, z którymi związany jest gatunek chroniony – centuria pospolita oraz rośliny rzadkie: ostrożeń siwy, koniopłoch łąkowy. Pomiędzy terenami uprawnymi a lasami występują liczne małe zbiorniki wodne (pozostałości starorzeczy), ważne przyrodniczo i krajobrazowo.

Na obszarze Parku stwierdzono występowanie 18 gatunków chronionych roślin, wśród których 10 podlega całkowitej ochronie. Najliczniej występującym z nich jest śnieżyczka przebiśnieg, łąnowo rosnąca w runie lasów łęgowych i grądowych. Poza nią do częstych należą częściowo chronione: konwalia majowa, kopytnik pospolity oraz krzewy – kruszyna pospolita, kalina koralowa i porzeczka czarna. Rzadziej występują całkowicie chronione: szafirek drobnokwiatowy, śnieżyca wiosenna, storczyk – listera jajowata, wawrzynek wilczełyko, lilia złotogłów.

Charakterystyczną i cenną dla Parku roślinnością jest roślinność wodna, występująca głównie w starorzeczach, stawach hodowlanych i niewielkich zbiornikach wodnych. Reprezentuje ją zespół „lili” wodnych – chroniony grązel żółty oraz rdestnica pływająca.

Na okresowo odsłanianej części dna zbiornika Mietków oraz na osuszanych stawach rybnych rozwijają się zbiorowiska letnich terofitów z dominującymi różnymi gatunkami rdestów i uczepu trójlistkowego. Na licznych płytkich rozlewiskach położonych między wałami przeciwpowodziowymi a korytem rzeki Bystrzycy występują zbiorowiska szuwarów.

Natomiast na śródleśnych bagnach oraz na zabagnionych łąkach występują zespoły kosaćca żółtego i turzyc: brzegowej, błotnej, dzióbkwatej.

W Parku rośnie szereg gatunków grzybów, spośród których dwa: sromotnik bezwstydnny i flagowiec olbrzymi należą do chronionych. Występuje także jeden z okazalszych gatunków grzybów, przedstawiciel bezblaszkowców – żagiew łuskowata.

Faunę Parku najliczniej reprezentują ptaki. W trakcie dotychczasowych badań w okresie łęgowym stwierdzono występowanie 118 gatunków ptaków. Dominującymi gatunkami są: modraszka, zięba, bogatka, świstunka, kowalik, mazurek, rudzik, szpak, kapturka, pierwiosnek. Na samym tylko Zbiorniku Mietkowskim stwierdzono 105 gatunków ptaków wodnych i wodnoblotnych, tj. ok. 86% gatunków tej grupy ekologicznej, występujących w Polsce. Lista łęgowych ptaków wodnych, jak dotąd obejmuje tylko 19 gatunków, ale są wśród nich gatunki wyszczególnione w *Polskiej Czer-*

wonej *Księdze Zwierząt*. Dla ptaków niełęgowych zbiornik jest ważnym miejscem postoju w okresie wędrówek i zimowania.

W Dolinie Bystrzycy stosunkowo niedużo jest ssaków, co wynika z niewielkich powierzchni kompleksów leśnych. Lasy nad Bystrzycą, zwłaszcza starsze drzewostany, mają znaczenie jako ostoja dla kilku gatunków nietoperzy.

Na terenie Parku stwierdzono występowanie płazów i gadów: traszka zwyczajna, żaba trawna, żaba wodna, ropucha zwyczajna, kumak zwyczajny, jaszczurka zwinka, zaskroniec.

Na uwagę zasługują również niektóre chronione owady, np. chrząszcze – kozioróg dębosz oraz biegacze, a także motyle: paź królowej i mieniak strużnik.

Ichtyofaunę reprezentuje 17 gatunków ryb. Ich rozsiadlenie wzdłuż podłużnego profilu rzeki uzależnione jest głównie od jej charakteru (stopnia uregulowania, czystości wody oraz oddziaływania Zbiornika Mietków i rzeki Odry). Najczęściej występuje: okoń, płoć, kiełb, ciernik, szczupak, śliz i sandacz oraz leszcz. Zagęszczenie i biomasa ichtyofauny w Bystrzycy uzależnione są od natężenia czynników antropogenicznych, czyli stopnia uregulowania brzegów, charakteru otuliny rzeki oraz czystości wód.

Park Krajobrazowy „Chełmy”

Utworzony w roku 1992, powierzchnia 15 990 ha, powierzchnia otuliny 12 470 ha. Park leży w Sudetach Zachodnich, we wschodniej części Pogórza Kaczawskiego nazwanego Pogórzem Złotoryjskim, a na południu obejmuje częściowo Rów Świerzawy i Pogórze Wojcieszowskie.

Duża zmienność form rzeźby terenu wynika z różnej odporności skał na niszczenie przez erozję i denudację oraz ze zróżnicowanej tektoniki. Wyróżnia się tu cztery typy krajobrazu:

- głęboko wcięte dolinki o charakterze wciosowym (niewielkie przełomy rzeczne),
- twarde pagóry bazaltowe i riolitowe,
- obniżenia pochodzenia tektonicznego z charakterystyczną rzeźbą krawędziową,
- zdenudowane pokrywy polodowcowe.

Zbiorowiska leśne zajmują połowę powierzchni Parku, a lasy liściaste należą do najlepiej zachowanych w Sudetach. Dużą osobliwością są unikatowe zespoły leśne: jaworzyna górska oraz las klonowo-lipowy. W wysokim stopniu naturalna szata roślinna Pogórza Kaczawskiego charakteryzuje się wyjątkowym w skali Sudetów bogactwem florystycznym.

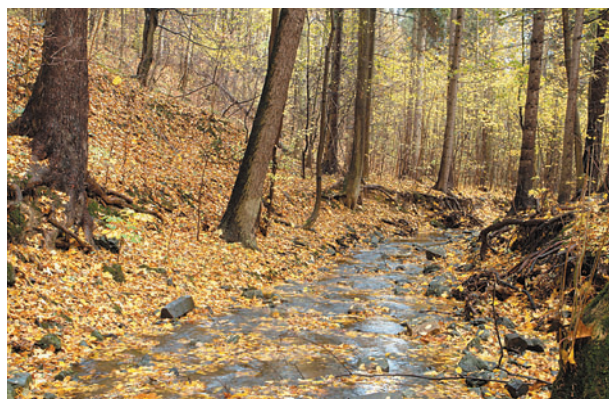
Zbiorowiska nieleśne w Parku reprezentują różne typy łąk oraz torfowiska źródłiskowe. W dolinach potoków spotykamy bogate w gatunki chronione i rzadkie – łąki rdestowo-ostrożeńowe i trzęślicowe. Rosną tam między innymi: pełnik europejski, kosaciec syberyjski, mieczyk dachówkowaty, zimowit jesienny. Nasłonecznione łąki u podnóża Czartowskiej Skały i Wzgórz Si-

chowskich, skupiają liczne populacje ciepłolubnych gatunków: chaber nadreński, pierwiosnka lekarska, dziewięciolb bezłodygowy, gnidosz rozesłany oraz bardzo rzadki w Sudetach storczyk – kukułka bzuwa. Torfowiska źródłiskowe na terenie Parku ograniczone są do niewielkich płatów roślinności (Muchów – Nowa Wieś Wielka) z jednym z najrzadszych storczyków na Śląsku – kruszczykiem błotnym.

Różnorodność zbiorowisk roślinnych, jak również ukształtowanie terenu wpływa na bogactwo zwierząt. Z fauny bezkręgowców najlepiej poznane są ślimaki, których stwierdzono 72 gatunki (przez teren Parku przebiegają granice zasięgu trzech gatunków). Gromadę smoczkoustych reprezentuje minóg strumieniowy, gatunek wpisany do *Polskiej Czerwonej Księgi*, występujący w potoku Wilcza, w rejonie Pomocnego. Ryby reprezentuje siedem gatunków, w tym strzebla potokowa, śliz oraz pstrąg potokowy, gatunek charakterystyczny dla wszystkich rzek i większych potoków Parku.

Gromada płazów obejmuje 15 gatunków, wśród których na uwagę zasługuje ropucha paskówka oraz salamandra plamista z bardzo liczną populacją w rezerwanie przyrody „Wąwóz Lipa”. Gady reprezentowane są przez 6 gatunków, które są stosunkowo liczne i spotykane we wszystkich środowiskach Parku za wyjątkiem bardzo rzadkiego gniewosza plamistego.

Fot. 7.5. Park Krajobrazowy „Chełmy”
(fot. Piotr Śnigucki)

Fot. 7.6. Park Krajobrazowy „Chełmy”
(fot. Piotr Śnigucki)

Obszar Parku to miejsce występowania 107 gatunków lęgowych ptaków. Na uwagę zasługuje występowanie 6 gatunków sów, w tym tak rzadkich jak puchacz, sóweczka, włochatka i płomykówka. W starodrzewiu lasów liściastych występuje kilka gatunków dzięciołów, w tym dzięcioł zielonosiwy i średni oraz muchołówka białoszyja i mała oraz gołąb siniak. W lasach swoje gniazda zakłada bocian czarny. W borach świerkowych występuje bardzo rzadki krzyżodziób świerkowy oraz liczniejsze: zniczek i gil.

Ptaki drapieżne reprezentowane są przez licznie występujące myszołowy zwyczajne, jastrzębie, mniej liczne krogulce, trzmielojady, kanie rdzawe, błotniaki stawowe i łąkowe. Wśród pól na niewielkich odłogowanych powierzchniach, spotykamy derkacze i przepiórki. Obecność niewielkich stawów i terenów podmokłych wzbogaca awifaunę Parku o gatunki wodno-błotne, jak bekas kszyszyk, perkoz rdzawoszyi, sieweczka rzeczna i kilka gatunków kaczek.

Na obszarze Parku stwierdzono występowanie 49 gatunków ssaków. Najliczniej reprezentowane są gryzonie – 14 gatunków (najrzadsza: popielica), nietoperze – 13 gatunków (najrzadszy: mroczek pończocisty) i owadożerne – 6 gatunków. Drapieżne ssaki reprezentuje 9 gatunków, w tym 7 z rodziny łasicowatych. Parzystokopytne reprezentują trzy rodzime gatunki: jeleń europejski, dzik, sarna oraz muflon – sprowadzony na początku XX w. z Korsyki. Gatunki obcego pochodzenia – uciekinierzy z hodowli – to piżmak, jenot, norka amerykańska. Obecność dwóch ostatnich ma bardzo niekorzystny wpływ na stan rodzimej fauny Parku.

Park Krajobrazowy Doliny Bobru

Utworzony w roku 1989, powierzchnia 12 295 ha, powierzchnia otuliny 11 475 ha. Park położony jest w Sudetach Zachodnich, głównym elementem krajobrazu jest fragment doliny Bobru pomiędzy Jelenią Górą a Lwówkiem Śląskim, która tworzy w kilku rejonach fantastyczne przełomy rzeczne, odsłaniające różnorodne i różnowiekowe formacje skalne. Do najciekawszych należą: przełom Borowego Jaru i przełom w okolicach Wrzeszczyna.

Fot. 7.7. Czyż (fot. Mirosław Sikorski)

W latach 1903-1912 wykonano zaporę w Pilchowicach, rozdzielającą rzekę w obrębie Parku na dwa zasadnicze odcinki:

- „górny” – o długości 13 km, gdzie rzeka płynie malowniczą doliną z wyraźnie zachowanymi trzema przełomami (Borowy Jar, odcinki pomiędzy: Siedlęcinem a Wrzeszczynem oraz „Stankiem” a „Wysokimi Skałami”),
- „dolny” – o długości 25 km, z wyraźnymi dwoma przełomami pomiędzy: wzgórzami Stróżną i Dudkiem (obok Wlenia) oraz pomiędzy wzgórzami Leśnica i Skałka koło Lwówka Śląskiego.

Różnorodność ekosystemów leśnych i walorów botanicznych wyróżnia teren Parku w skali Sudetów. Na tak wysoką wartość przyrodniczą składają się bogate i wzajemnie przenikające się siedliska leśne, nieleśne oraz tereny użytkowane gospodarczo. Znaczna część ekosystemów leśnych zachowała skład gatunkowy zbliżony do naturalnego, w którym dominują: świerk, dąb, brzoza i sosna, natomiast mniejszy jest udział buka, jesionu i jodły.

Do ciekawszych zbiorowisk leśnych należą: grąd środkowoeuropejski, kwaśna dąbrowa, kwaśna buczyna górska, żyzna buczyna sudecka, podgórski łęg jesionowy, nadrzeczna olszyna górska i jaworzyna górska. Dno doliny Bobru zajmują żyzne łąki i pastwiska, a na zboczach wykształciły się murawy kserotermiczne i naskalne.

Na florę naczyniową Parku składa się około 800 gatunków roślin. Wiele z nich to gatunki chronione i rzadkie, między innymi: tojad pstry, goryczka orzęsiona, krzyżowa i trojeściowa, ciemiernik zielony oraz kruszczyk błotny. Jedyne stanowiska w Sudetach Zachodnich mają w Parku irga czarna i turzyca zwisła. Do najciekawszych ekosystemów nieleśnych można zaliczyć zbiorowiska: naskalne, źródłiskowe i torfowiskowe.

Skład gatunkowy fauny Parku uległ daleko idącym przekształceniom wskutek wielowiekowej, intensywnej działalności człowieka na tym terenie, dlatego przede wszystkim występują tutaj gatunki pospolite, o dużej tolerancji ekologicznej. Natomiast wśród gatunków rzadkich bądź chronionych spotkać można: puchacza, sóweczkę, włochatkę, derkacza, nurogęś, zimorodkę, dzięcioła średniego, słonkę, paszkota, popielicę, nocka dużego, mopka i wydrę.

Na terenie Parku występuje 18 gatunków ryb, 7 gatunków płazów, 4 gatunki gadów, 110 gatunków ptaków lęgowych i 36 gatunków ssaków. Szczególną osobliwością jest kolonia rozrodcza nocka dużego na strychu kościoła św. Mikołaja we Wleniu.

Park Krajobrazowy Gór Sowich

Utworzony w roku 1991, powierzchnia 8 140 ha, brak otuliny. Położony jest w Sudetach Środkowych. Obejmuje środkową część pasma Gór Sowich z najwyższą kulminacją Wielkiej Sowy (1015 m n.p.m.) oraz odosobnionym masywem Włodarza (811 m n.p.m.).

Głównym walorem Parku jest duża lesistość. Są to głównie lasy dolnoniegreglowe oraz lasy mieszane. W najwyższych położonych partiach Wielkiej Sowy, Kalenicy i Słonecznej, występuje bór świerkowy regla górnego, z płatami sztucznie wprowadzonej kosodrzewiny.

W roślinności przeważają gatunki holarktyczne, reprezentowane przede wszystkim przez elementy europejskie i eurosyberyjskie – przy braku atlantyckich i nielicznych subatlantyckich. Elementy subalpejskie obejmują m.in. arnikę górską, jaskrę platanolistną i kosodrzewinę. Typowe dla regla dolnego są: wymierająca jodła, buk, starzec Fuchsa, olsza szara, cis pospolity i przytulia okrągłolistna. Na kwaśnym podłożu rosną przeważnie: bliźniczka psia trawka, borówka czarna, turzyca pigułkowata i widłak wroniec. W dobrze naświetlonych miejscach pojawia się dzwonek brzoskwiniolistny, jeżyna i lepnica.

Występujące tu gatunki chronione to: cis pospolity, barwinek pospolity, bluszcz pospolity, wawrzynek wilczełyko, arnika górską, buławnik wielokwiatowy, dziewięciol bezłodygowy, lilia złotogłów, naparstnica zwyczajna, storczyk plamisty, śnieżyca wiosenna, śnieżyczka przebieśnięta, widłaki, zimowit jesienny.

Pod względem faunistycznym teren Parku nie różni się specjalnie od innych części Sudetów. Dominują tu wyraźnie gatunki eurosyberyjskie m.in. lis i kuna leśna. Liczne są także gatunki środkowoeuropejskie. Z większych zwierząt mają tu siedliska: jeleń, sarna, dzik, oraz muflon sprowadzony na przełomie XIX i XX wieku ze Słowacji.

Spośród gatunków chronionych należy wymienić m.in.: kretę, łasicę, tchórza, liczne gatunki nietoperzy, sowę włochatą, dzięcioła czarnego, sokoła wędrownego, pluszcza, gołębia grzywacza, pustulkę, myszołową zwyczajną, bociana białego i czarnego; z płazów i gadów – ropuchę szarą, kumaka górskiego, salamandrę, jaszczurkę zwinkę, padalca, zaskrońca.

Park Krajobrazowy „Dolina Jezierzycy”

Utworzony w 1994 r., powierzchnia 7 953 ha, brak otuliny. Geograficznie znajduje się na skraju dwóch makroregionów – Wału Trzebnickiego z mezoregionem zwanym Obniżeniem Ścinawy oraz Niziny Śląskiej z mezoregionem zwanym Wysoczyzną Rościszawicką.

Wprawdzie człowiek ingerując w przyrodę dość znacznie przeobraził ten teren (głównie sztuczne nasadzenia leśne) to szata roślinna Parku w niektórych swych fragmentach zachowała charakter zbliżony do naturalnej. Zróżnicowana rzeźba terenu i duża zmienność siedliskowa sprawiła, że flora jest bogata i urozmaicona.

W szacie roślinnej najważniejszą rolę odgrywają lasy – około 80% powierzchni. Tereny bezleśne poza zabudowaniami zajmują łąki i pastwiska, pola oraz stanowiące ważny element krajobrazu – bagna i zbiorniki wodne. Spory udział mają wtórne zbiorniki powstałe w wyniku różnorodnych działań człowieka.

Na obszarze Parku istnieje wiele siedlisk sprzyjających rozwojowi roślinności hydrofitycznej. Są to różnego rodzaju zbiorniki wodne jak starorzecza, stawy hodowlane, śródleśne młaki, rowy odwadniające oraz strumienie i ciek wodne. W niezalesionych częściach dolin rzek i strumieni rozpościerają się różnej wielkości kompleksy łąk.

Stwierdzono występowanie 79, w różnym stopniu wykształconych zespołów 11 zbiorowisk roślinnych. Napotykamy zbiorowiska roślinności wodnej i szuwarowej, torfowiska przejściowe, antropogeniczne i półnaturalne zbiorniki żyznych łąk kośnych, zbiorniki murawowe, upraw rolnych zbożowych i okopowych, zbiorniki ruderalne, zbiorniki okrajkowe, lasy i zarośla wierzbowo-olszowe, bory sosnowe i mieszane oraz zbiorniki zastępcze.

Na terenie Parku stwierdzono występowanie gatunków roślin unikalnych oraz rzadkich dla Dolnego Śląska, w tym wielu gatunków chronionych:

- w lasach – śnieżyca wiosenna, wawrzynek wilczełyko, widłak goździsty, widłak jałowcowy, barwinek pospolity, bluszcz pospolity, paproć długosz królewski, storczyki: listera jajowata, podkolan biały, storczyk szerokolistny,
- na łąkach – goździk pyszny, goryczka wąskolistna, kruszczyk błotny, kosaciec syberyjski, mieczyk błotny, storczyki: krwisty, plamisty, samczy, szerokolistny, kruszczyk błotny,
- w zbiornikach wodnych – grązel żółty, salwinia pływająca, grzybień biały,
- na murawach – śniedek cienkolistny, centuria pospolita, kocanki piaskowe,
- w siedliskach leśnych – kalina koralowa, konwalia majowa, kopytnik pospolity, kruszyna pospolita, marzanka wonna, paprotka zwyczajna, porzeczka czarna. Odnotowane są także stanowiska grzyba – sromotnika bezwstydne i porostu – płucnicy islandzkiej.

Fot. 7.8. Sikora bogatka (fot. Mirosław Sikorski)

Badania fauny stwierdziły występowanie lęgowe 45 rzadkich gatunków ptaków, zagrożonych i potencjalnie zagrożonych na Śląsku lub nielicznych – m.in.: bąka, bociana czarnego, kanię rdzawą i czarną, orła bielika, kropiatkę, derkacza, brodzieca samotnego, srokosza, krakwę, cyraneczkę, płaskonosza, trzmielojadę, słonkę, bekasa, lelka, zimorodkę, świerszczaka, krogulca, błotniaka stawowego, kłaskawkę, strumieniówkę, remizę, krzyżodzioba świerkowego.

Prócz wymienionych stwierdzono jeszcze występowanie lęgowe 90 gatunków ptaków, zaś dalsze 52 gatunki odwiedza ten teren w okresie wędrówek wiosennych, jesiennych oraz w okresie zimowym. Do większych rzadkości stwierdzonych tutaj w tym okresie należą: czapla biała, czapla purpurowa, bernikla kanadyjska, kazarka, hełmiatka, dublet, rybitwa białoskrzydła, sowa błotna.

Płazy i gady są reprezentowane przez: traszkę zwyczajną, traszkę grzebieniastą, żaby – trawną, moczarną, jeziorkową, wodną; ropuchę szarą i zieloną, grzebiuszkę ziemną, kumaka nizinny, rzekotkę drzewną, jaszczurkę żyworodną i zwinkę, padalca zwyczajnego, zaskrońca oraz żmiję zygzakowatą.

Ssaki to: jeź zachodni, kret, ryjówka aksamitna, ryjówka malutka, rzęsorek rzeczek, zając szarak, wiewiórka pospolita, piżmak, nornica ruda, karczownik ziemnowodny, darniówka zwyczajna, nornik północny, nornik bury, polnik, mysz domowa, szczur wędrowny, badylarka, mysz polna, mysz leśna, mysz zaroślowa, lis, borsuk, kuna leśna, kuna domowa, tchórz zwyczajny, grostoj, łasica łaska, dzik, łos, sarna, jelen, daniel.

Książański Park Krajobrazowy

Utworzony w roku 1981, powierzchnia 3 155 ha, powierzchnia otuliny 5 933 ha. Położony jest w Sudetach Środkowych na Pogórzu Bolkowski-Wałbrzyskim. Ze względu na różnorodność krajobrazową umownie wyróżnia się w Parku trzy zespoły krajobrazowe: dobromierski, książański i lubiechowski.

Park odznacza się wielkim zróżnicowaniem środowisk życia (biotopów). Liczba gatunków roślin wynosi łącznie 397. Rośliny zielne należą do 50 rodzin, najlicz-

niejszą grupę stanowią złożone, trawy i różowate. Znalezione tu 21 gatunków, które na terenie Polski mają swoje granice zasięgu, np. granicę zachodnią osiąga przytulia Schultesa. W Parku stwierdzono również 24 gatunki górskie i podgórskie oraz 4 gatunki leśne reglowe. Bogata i zróżnicowana jest flora mchów oraz porostów. Z roślin chronionych odnotowano 29 gatunków, w tym 19 podlegających ochronie całkowitej. Najliczniej reprezentowany jest cis pospolity, porastający głównie skaliste zbocza Pełcznicy, Szczawnika i Poleśnicy. Rośnie tam około 130 drzew, w tym blisko 400-letni cis „Bolko” (obwód 280 cm).

Zróżnicowana rzeźba terenu, urozmaicone warunki mikroklimatyczne stwarzają odpowiednie środowisko dla rozwoju drobnej fauny. Stwierdzono występowanie 89 gatunków mięczaków – niektóre są endemitami dla Sudetów, inne mają tu granice swoich zasięgów. Do szczególnie rzadkich zaliczono: bursztynkę wysmukłą, świrdzyka łamliwego, ślimaka karpackiego oraz pomrowika nakrapianego. Fauna pajęczaków liczy 199 gatunków, w tym 21 bardzo rzadkich na Dolnym Śląsku.

Bogato reprezentowana jest fauna owadów, zwłaszcza w biotopach leśnych i na rumowiskach skalnych. Z owadów chronionych dość liczna jest tu mrówka rudnica, a z motyli paź królowej i mieniak tęczowiec. Bogate są populacje chrząszczy, do rzadkich należy kozioróg bukowiec. Spośród zwierząt kręgowych chronione to: traszki – grzebieniasta i górską oraz salamandra plamista.

Z gadów chronionych napotkamy: jaszczurkę zwinkę, gniewosza plamistego, padalca i zaskrońca. Drobne ssaki to jeź, kret, ryjówki – aksamitna i górską. Większe to wiewiórka, lis, sarna, dzik, jelen oraz muflon. W tunelach zamku Książ stwierdzono 8 gatunków nietoperzy w tym: nocka rudego, gacka wielkouchego i mopka.

Ważny z przyrodniczego punktu widzenia jest także Sudecki Ogród Dendrologiczny – arboretum parku przypałacowego Książ o powierzchni 15 ha, w którym rośnie 2450 drzew i krzewów, w tym 126 drzew zabytkowych i 130 egzemplarzy egzotycznych.

Przemkowski Park Krajobrazowy

Utworzony w roku 1997, powierzchnia 22 338 ha, powierzchnia otuliny – 15 467,0 ha. Położony jest w obrębie czterech mezoregionów geograficznych: Równiny Szprotawskiej, Wysoczyzny Lubieńskiej (Wzgórza Chocianowskie), Borów Dolnośląskich (Równina Nadbobrzańska) i Równiny Legnickiej (Dolina Czarnej Wody).

Obszar Parku charakteryzuje się wyspowym rozmieszczeniem różnych elementów florystycznych. Na terenach podmokłych i torfowiskach spotyka się gatunki subatlantyckie i kontynentalne. Występowanie roślin reprezentujących różne elementy geograficzne i ekologiczne decyduje o wielkim bogactwie miejscowej flory, licznych stanowiskach roślin ważnych z punktu widzenia ochrony przyrody. Są to przede wszystkim gatunki ujęte w *Polskiej Czerwonej Księdze Roślin*, zagrożone

Fot. 7.9. Książański Park Krajobrazowy
(fot. Piotr Śnigucki)

w skali regionu oraz będące pod częściową i całkowitą ochroną gatunkową. Gatunki cenne z punktu widzenia ochrony wartości przyrodniczych to m.in.: rosiczka pośrednia, nawodnik trójpręcikowy, namulnik brzegowy, przygiętka biała, borówka bagienna, żórawina drobno-listna, goździk pyszny, paproć nasięźrzał pospolity, storczyk kukułka szerokolistna.

Świeże i suche bory sosnowe ograniczone są do wydym śródlądowych, które ze względu na swoje rozmiary można nazwać megawydymami. W drzewostanach dominuje sosna zwyczajna, z niewielkim udziałem brzozy brodawkowatej, dębu szypułkowego, a w miejscach wilgotnych – świerka pospolitego. W borach sosnowych przechodzących w otwarte, suche wrzosowiska, rośnie jedna z najrzadszych roślin w Parku – wiślak cyprowsy należący do roślin zarodnikowych.

Na wierzchołkach wydym, szczególnie na byłych poligonach wojskowych zachowały się ogromne wrzosowiska o powierzchni blisko 4 000 ha, z dominującym wrzosem pospolitym, niewielkimi grupami sosny pospolitej i brzozy brodawkowatej.

Rozległe zwarte kompleksy borowe stanowią ostoję wielu rzadkich gatunków zwierząt – orla bielika, bociana czarnego, kani czarnej i rudej oraz sóweczki i włośchatki. Na uwagę zasługuje występowanie węża – gniewosza, okazałego motyla – pazia żeglarza i chrząszcza – jelonka rogacza. Gatunkiem charakterystycznym borów i wrzosowisk jest cietrzew.

Różnorodność siedlisk wykorzystały także nietoperze – nocek duży, mopek, nocek Bechsteina, zasiedlając bunkry poradzieckie, które zostały przystosowane na zimowiska. W żyznych lasach liściastych gniazdują: orzeł bielik, muchołówka mała, gołąb siniak, dzięcioł zielonosiwy i średni. W rezerwacie „Buczyna Piotrowicka” występuje jeden z rzadszych na niżu Polski gatunek z rodziny pilchowatych – popielica.

Największa różnorodność gatunków zwierząt wiąże się z podmokłymi łąkami użytku ekologicznego „Przemkowskie Bagno” i stawami hodowlanymi w rezerwacie „Stawy Przemkowskie”. Stwierdzono występowanie 220 gatunków ptaków, w tym 147 lęgowych. Na uwagę zasługuje kolonia czapli siwej i kolonia kormorana czarnego oraz cztery gatunki lęgowe perkozów. Prowadzenie ekstensywnej gospodarki rybackiej na stawach hodowlanych, sprzyja także zwiększaniu się populacji wydry i bobra.

Rudawski Park Krajobrazowy

Utworzony w roku 1989, powierzchnia 15 705 ha, powierzchnia otuliny 6 600 ha. Położony na pograniczu Sudetów Zachodnich i Środkowych. Obejmuje masyw Rudaw Janowickich z Górą Sokolimi oraz Górą Ołowianę, południowa granica sięga do Przełęczy Kowarskiej, północna obejmuje fragment doliny Bobru od Kamiennej Góry po Jelenią Górę.

Głównymi walorami Parku jest: różnorodność budowy geologicznej, bogactwo form powierzchni terenu,

pozostałości dawnego górnictwa i hutnictwa, liczne odsłonięcia geologiczne, skałki, pseudokrasowe jaskinie, przełomowe odcinki doliny Bobru oraz bogata szata roślinna. Pomiędzy Karpnikami a Łomnicą rozpościerają się Karpnickie Stawy – płaski obszar z licznymi stawami rybnymi.

Mimo przekształceń składu gatunkowego drzewostanu możemy na terenie Parku wyróżnić zbiorowiska leśne: sudecka świerczyna górnoregłowa, dolnoregłowy bór jodłowo-świerkowy, grąd środkowoeuropejski, kwaśna buczyna górską, żyzna buczyna sudecka oraz zespół jarzębiny górskiej. Nad potokami występuje nadrzeczna olszyna górską, która często na skutek zaniechania gospodarki łąkowej i pastwiskowej wkracza na użytki zielone. W wyżej położonych dolinach potoków podmokłe i wilgotne zbocza wzgórz porasta jaworzyna i las klonowo-lipowy.

Zbiorowiska nieleśne reprezentują m.in. bardzo bogate w rzadkie i chronione gatunki roślin torfowiska – torfowisko na Trzcińskich Mokradłach i łąki na przełęczy Redlińskiej. Do rzadkich gatunków roślin występujących na terenie Parku należą: paproć zanokcica serpentynowa oraz storczyki: gółka długoostrogowa, kruszczyk błotny, storczyk męski, kukułka biała.

Na terenie Parku stwierdzono występowanie 203 gatunków kręgowców. Gryzonie reprezentuje m.in. chroniona popielica i orzesznica. Ze względu na liczne sztolnie (doskonałe zimowiska nietoperzy), chiroptero-

Fot. 7.10. Rudawski Park Krajobrazowy
(fot. Piotr Śnigucki)

Fot. 7.11. Rudawski Park Krajobrazowy
(fot. Piotr Śnigucki)

fauna Parku jest reprezentowana między innymi przez bardzo rzadki gatunek nietoperza – podkowca małego. Na obszarze Parku gnieździ się 127 gatunków ptaków, głównie gatunki związane z terenami leśnymi, a obecność stawów hodowlanych w Bukowcu i Karpnikach wzbogaca ornitofaunę o wiele gatunków ptaków związanych z siedliskami wodno-błotnymi. Płazy reprezentowane są przez 10 gatunków, najciekawszym z nich jest salamandra plamista. Ryby i kręgloustne reprezentowane są przez 17 gatunków, z których najrzadsze to minóg strumieniowy i głowacz białopłetwy.

Park Krajobrazowy Sudetów Wałbrzyskich

Utworzony w roku 1998, powierzchnia 6 493 ha, powierzchnia otuliny 2 894 ha. Położony jest w Sudetach Środkowych, na południe od Wałbrzycha i obejmuje środkową najwyższą część Gór Kamiennych (Pasmo Lesistej) i zachodnią część Gór Suchych z Waligórzą oraz wschodni fragment Gór Wałbrzyskich.

Ponad 88% powierzchni Parku pokrywają lasy – w większości monokultury. Lasy objęte zasięgiem granic Parku i położone w strefie ochronnej (otulinie) zaliczane są do lasów wodochronnych i glebochronnych. Kompleksy leśne w 87% stanowią drzewostany świerkowe, 8% bukowe, pozostałe 5% to lasy mieszane.

Rozległe zespoły sztucznych świerczyn, zaliczane są do kwaśnych borów. Skład runa leśnego przy wysokim stopniu zwarcia drzew jest bardzo ubogi, reprezentuje je zaledwie kilka gatunków pospolitych jak: szczawik zajęczy, wietlica samicza, śmiełek pogięty i borówka czarna. W wyższych położeniach (mniejsze zwarcie koron) w runie dodatkowo występują paprocie oraz trawa – trzcinnik leśny.

W kwaśnej buczynie górskiej głównym gatunkiem panującym jest buk zwyczajny z udziałem jaworu, grabu i jarzębiny. W runie występują: płaty pokrzywy, marmaranka wonna, gajowiec żółty, trzcinnik leśny, kopytnik pospolity. Liczne fragmenty lasów mieszanych jaworo-świerkowych charakteryzuje runo z licznymi gatunkami paproci, paprotnikiem kolczastym, gwiazdnicą gajową i skupiskami śnieżycy wiosennej.

Fot. 7.12. Park Krajobrazowy Sudetów Wałbrzyskich
(fot. Paweł Grabarski)

Wzdłuż cieków (doliny) rośnie masowo lepieńnik biały, towarzyszący często olszy czarnej, tworzącej słabo rozwinięte zespoły olsów. Przy dostatku miejsca rozwinęły się też łęgi przysrumykowe, w których można spotkać wiąz pospolity i jesion wyniosły. Sporadycznie, wskutek zastąpienia ich gruntami rolnymi, przetrwały zespoły należące do typowych pierwotnych grądów.

Na położonych w dolinach górskich łąkach rośnie kilka gatunków roślin subalpejskich: niezapominajka błotna, ostrożeń warzywny, zimowit jesienny. Na otwartych przestrzeniach, na łąkach, poboczach dróg i ścieżek, rośnie dziewięsiś bezłodygowy. Wśród roślin zielnych spotykane są liczne gatunki storczyków, z których najpowszechniejsza jest gółka długoostrogowa.

Stosunkowo niewielkie i mało zróżnicowane biotopy regionu są przyczyną ubóstwa gatunkowego tutejszej fauny. Generalnie należy ona do zachodniosudeckiego okręgu, dla którego typowym przedstawicielem jest nieduży gryzoń leśny – żołędica – występująca w Górach Suchych. Na granicy lasu spotykana jest kuna leśna i jeź europejski. Występuje tu też jeleni szlachetny, sarna, dzik, lis, wiewiórka, zajęć szarak, ryjówka górską, a także przybywający z Gór Sowich muflon.

Z ciekawszych gatunków ptaków należy wymienić myszołowa, ziębę, pliszkę górską, pluszcza, jarząbka, sowę włochatą, krzyżodzioba świerkowego. Gady reprezentowane są m.in. przez: padalca zwyczajnego, zaskrońca zwyczajnego, jaszczurki – zwinkę i żyworodną. Płazy to m.in.: żaba trawna, ropucha szara, traszka górską, salamandra plamista.

W stosunkowo nielicznych, ale czystych potokach górskich występują pstrągi. Bardziej interesująca jest fauna bezkręgową. Wśród pajęczaków wykryto szereg rzadkich gatunków. Owady znajdujące się pod ochroną gatunkową to: trzmieł ziemny, mrówka rudnica, paż żeglarz, niepylak apollo, niepylak mnemozyna (odmiana sudecka).

Ślęzański Park Krajobrazowy

Utworzony w roku 1988, powierzchnia 8 190 ha, powierzchnia otuliny 7 450 ha. Położony jest na Przedgórzu Sudeckim, w jego granicach znajduje się: Masyw Ślęży (z górami: Ślężą i Radunią oraz Wzgórzami Oleszeńskimi), Wzgórze Kiełczyńskie i Jańska Góra.

Blisko 60% obszaru parku stanowią lasy mieszane z takimi gatunkami jak: świerk, buk, klon, brzoza i modrzew. W otulinie przeważają użytki rolne, które stanowią około 90% całego jej obszaru.

W gatunkowym składzie flory parku zwraca uwagę znaczny udział roślin prawnie chronionych, wśród których do najczęściej spotykanych należą rozproszone po lasach stanowiska: lilii złotogłów, storczyka – kruszczyka szerokolistnego i krzewu – wawrzynka wilczełyko. Cenne przyrodniczo są również paprocie serpentynitowe (zanokcica klinowata) i murawy kserotermiczne.

W czystych i bystrych strumieniach spływających ze Ślęży występuje słodkowodny krasnorost, którego stanowisko zostało objęte ochroną jako pomnik przyrody.

Bogaty w gatunki roślin kwiatowych jest rezerwat „Łąka Sulistrowicka”, najciekawsze z nich to: zimowit jesienny, mieczyk dachówkowaty i mieczyk błotny, kosaćiec syberyjski, pełnik europejski i goździk pyszny oraz goryczka wąskolistna. Napotkać można też przepięknie kwitnące orchidee: storczyka plamistego i storczyka szerokolistnego, gótkę długoostrogową oraz wonnego podkolana białego.

Przez rezerwat przepływają dwa strumienie, w pobliżu których wytworzyły się miejsca wilgotne z charakterystyczną roślinnością – turzycami, wełniankami i pokrzywą. Występują też fragmenty zatorfionych łąk z półpaszonym – gnidoszem rozestlanym.

Krajową faunę reprezentuje w parku 70 gatunków motyli dziennych (prawie 50% gatunków stwierdzonych w Polsce), 7 gatunków chrząszczy, 13 gatunków ryb (m.in. pstrąg potokowy, strzebla potokowa, kielb i śliz), płazy i gady, 100 gatunków ptaków oraz 40 gatunków ssaków. W ilościowych statystykach spośród przedstawicieli fauny przodują mięczaki (61 gatunków), co jest odzwierciedleniem miejscowego wilgotnego klimatu.

Wśród owadów chronionych najczęściej spotykane są chrząszcze – biegacze oraz motyle – paź królowej, mieniak tęczowiec i modraszki.

Herpetofaunę reprezentują: żaba trawna i żaba moczarowa, kumak nizinny, ropucha zwyczajna, traszka górska i traszka zwyczajna, jaszczurka żyworodna i jaszczurka zwinka, a także wąż – zaskroniec zwyczajny. Szczególne wrażenie robią przy spotkaniu: coraz rzadsza w Polsce salamandra plamista, a także beznoga jaszczurka – padalec zwyczajny.

Gatunkowy skład awifauny jest charakterystyczny dla lasów pasma sudeckiego. Stwierdzono tu obecność m.in. puchacza, orzechówki, sowy, kani rudej i kruka, sikora (bogotka, czarnogłówka), kukułka, trznadla, dzięcioła dużego i pełzacza leśnego.

Z chronionych ssaków na uwagę zasługują: jeż zachodni, ryjówki, rzęsorek rzeczek, kret, kuna domowa, gronostaj, orzesznica, popielica i aż 7 gatunków nietoperzy (m.in. karlik malutki, nocek duży i gacek brunatny).

Śnieżnicki Park Krajobrazowy

Utworzony w roku 1981, powierzchnia 28 800 ha, powierzchnia otuliny 19 900 ha. Obejmuje cenny pod względem krajobrazowym i przyrodniczym rejon Sudetów Wschodnich. W jego skład wchodzi pasma górskie: Góry Bialskie, Masyw Śnieżnika i Góry Złote, stanowiące wschodnią „ścianę” Kotliny Kłodzkiej.

Na całym obszarze Parku spotyka się bogactwo form morfologicznych: podszczytowe powierzchnie zrównań, głęboko wcięte doliny potoków, wodospady, malownicze skałki, blokowiska na stokach i niektórych wierzchołkach, a na obszarach krasowych: leje krasowe, ponory, wywierzyiska, suche dolinki i jaskinie.

Lasy zajmują 60% powierzchni Parku. Głównym gatunkiem lasotwórczym jest świerk, mało jest gatunków drzew liściastych.

Fot. 7.13. Ślęzański Park Krajobrazowy
(fot. Piotr Śnigucki)

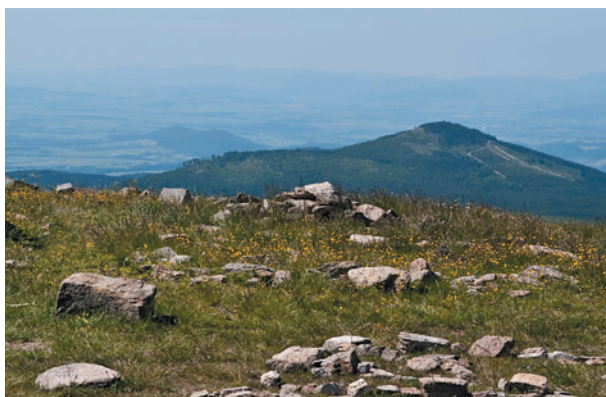
Obszar Masywu Śnieżnika jest unikatową w skali Sudetów i Polski ostoją roślinności zróżnicowanej pod względem ekologicznym i geograficznym. O swoistości geobotanicznej i odrębności Masywu Śnieżnika stanowi udział dość licznej grupy gatunków karpacczych, takich jak: paprotnik Brauna, rzeżucha trójlistkowa i wilczomlecz migdałolistny oraz związanych z ziołoroślami i roślinnością źródlisk: tojadą smukłą, ostróżką wyniosłą, omiegą górskiego, trędownika omszonego i rzeżuchy Opiza.

Wśród niezmiernie rzadkich w Sudetach typowych elementów flory wapieniolubnej (kalcyfilnej) na szczególne podkreślenie zasługuje sesleria tatrzańska, roślina znana dotychczas w Polsce tylko z wysokogórskich i reglowych muraw naskalnych w Tatrach wapiennych. Nieco szerszy zasięg ma przytulia nierównolistna, mająca niewielkie stanowisko na wapieniach wspólnie z seslerią tatrzańską.

Na wapieniach śnieżnickich (marmurach i erlanach) istnieją wyjątkowo korzystne warunki dla różnorodności gatunkowej roślin. Na wapieniach tych skupiają się rośliny ciepłolubne, jak np. irga zwyczajna lub storczyk – kruszczyk rdzawoczerwony.

Znaczna różnorodność gatunkowa flory wysokogórskiej związana jest z fragmentami świerkowych borów górnoreglowych oraz fragmentami muraw na kopule Śnieżnika. Największy zasięg mają: wietlica alpejska,

Fot. 7.14. Widok ze Śnieżnika za Czarną Górę
(fot. Mirosław Sikorski)

prosieńicznik jednogłówny, modrzyk górski, pępawa wielkokwiatowa. Na szczególne wyróżnienie wśród ciekawej flory szczytowej części Śnieżnika zasługuje występowanie tu, na jedyńskich stanowiskach w Polsce, dzwonka brodatego i owsicy spłaszczonej, roślin o charakterze borealno-subalpejskim.

Z ciekawszych roślin występujących na obszarze Śnieżnickiego Parku Krajobrazowego należy również wymienić: krzewy – wrzos pospolity, wawrzynik wilczyko, wiciokrzew czarny, porzeczka alpejska, malina właściwa, borówka czarna, kosodrzewina, róża alpejska, wierzba śląska, rośliny zielne – driakiew lśniąca, tymotka alpejska, fiołek dwukwiatowy, podrzeń żebro-wiec, arnika górską, dziewięciśń bezłodygowy, fiołek su-decki, widłak wroniec, widłak jałowcowaty, szczaw górski, świetlik drobny, trędownik omszony, śnieżyczka przebiśnieg, lilia złotogłów, szarota norweska oraz mchy – widłoząb mietlisty, płonnik kształny, płonnik leśny, torfowce.

Ze względu na bogactwo zespołów roślinnych oraz niewielki wpływ czynników antropopresyjnych fauna jest jednym z liczniejszych elementów przyrodniczych Masywu Śnieżnika, z udziałem zarówno gatunków su-deckich, jak i karpaccich, a także mezoalpejskich.

Większość ssaków to zwierzęta pospolite na pozo-stałym obszarze Polski. Dominują gatunki eurosyberyj-skie: lis, jeleń, dzik, sarna, zając szarak. Ponadto wystę-

pują nietoperze: nocek duży, nocek Brandta, nocek wą-saty, nocek rudy, gacek brunatny, mroczek pozłocisty, mopek. Z gryzoni należy wymienić: wiewiórkę, pizma-ka, smużkę, orzesznicę, koszatkę, popielicę. Z drapież-ników należy wymienić: borsuka, kunę leśną, tchórza, gronostaja, łasicę łąską. Owadożerne to: jeź zachodni, kret, ryjówka aksamitna, ryjówka malutka, rzęsorek rze-czek. W Masywie Śnieżnika występuje muflon oraz ko-zica. W ostatnich latach okresowo stwierdza się wystę-powanie niedźwiedzia brunatnego oraz prawdopodobnie wilka na Małym Śnieżniku.

Ptaki: wśród wielu gatunków najciekawsze to: jarzą-bek, cietrzew, głuszc, derkacz, siniak, puchacz, wło-chatka, dzięcioł trójpalczasty, siwierniak, płochacz hal-ny, drozd obrożny, czeczotka, zięba, dzięcioł duży, grzy-wacz, pliszka górską, paszkoć, pleszka, pluszcz.

Ryby: pstrąg potokowy, pstrąg tęczowy („ucieki-nier” z ośrodków hodowlanych), głowacz pręgopłetwy, minog strumieniowy, lipień.

Płazy i gady: żmija zygzakowata, traszka górską, pa-dalec zwyczajny, zaskroniec, salamandra plamista, jasz-czurka żyworodna.

Owady: w Masywie Śnieżnika żyje 55 gatunków mo-tyli dziennych np. pomrok świetlik, górówka euralia, błyszczka modrzewiówka oraz 182 gatunków pajaków np. *Alomengea scopigera* i *Latithorax faustus* (nowy gatunek w faunie polskiej).